

OOS GEBROEK

Heemkundevereniging Hoensbroek
Jaargang 12 - nummer 3 - november 2019

Oos Gebrook

Een uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.
Jaargang 12 nummer 3 – november 2019

REDACTIE:

Jan Bus

Bernard Grothues

Jo Hermanns

Wim Kortekaas

Math Mertens

Peter Sikora

Hein Giesen

E-Mail: redactie@heemkundehoensbroek.nl

AFBEELDINGEN:

Hub Ermers

Bisdom Roermond

Bernard Grothues

LAY-OUT

Jo Hermanns

Wim Kortekaas

ACQUISITIE EN ADVERTENTIES:

Jan Bus

Hein Giesen

SECRETARIAAT:

Klinkertstraat 19,

6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721

E-Mail: secretaris@heemkundehoensbroek.nl

VERENIGINGSLOKAAL:

Schuinstraat 2a 6432CM Hoensbroek

BANK:

NL43INGB0003280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek

WEBSITE:

www.heemkundehoensbroek.nl

Losse nummers € 3,95

OOS GEBROOK

JAARGANG 12 NUMMER 3 – NOVEMBER 2019

INHOUD

FEESTDAGEN	4
VAN DE REDACTIE	6
DIERBARE HERINNERINGEN.....	7
KASTEEL HOENSBROEK TIJDENS EN NA WO II	12
HOENSBROEKS FAMILIEBEDRIJF L'ORTYE BV AFKOMSTIG UIT TREMBLEUR	24
BISSCHOP FILIPS DAMIAAN VAN HOENSBROECK HERBEGRAVEN IN DE SINT-MARTINUSBASILIEK IN VENLO	34
NIEUWE CONTRIBUTIEREGELING 2020	42
BEGUNSTIGERS OOS GEBROOK	43

F. NIJSTEN SLIJTERIJ WIJNHANDEL

Kouvenderstraat 158
6431 HH Hoensbroek
☎ 045-5223466

UITVAARTCENTRUM VAN DEN HOUT

Kathagen 10
6361HG Vaesrade
☎ 045- 5212004

*Het Bestuur en de redactie wensen u
Fijne Feestdagen*

*Gier kint 't mich geleuwe
Aoch dit jaor sjtónd oos wunsje
Vuuër uch allenuij hiej weer klaor
En dat is ech neet allaen mer
Zieëlige Kris en 'n good Nuujaor
Baovenal: minder ich en minder höbbe
Mieë echte leefde van en vuuër d'r anger
En leef luuj, gier kint 't mich geleuwe
Op d'n doer vruijt uch dit väöl langer*

M.M.

VAN DE REDACTIE

Deze keer hebben we op de omslag van dit blad een plaatje, dat bij velen van onze leden heel veel mooie (jeugd-) herinneringen zal oproepen. Als je vanuit de richting van Nuth kwam via de Schurenberg was dit bijna het eerste wat je van Hoensbroek zag, met op de achtergrond ons mooie kasteel; hoewel dat op dit plaatje nou nèt niet te zien is. Ook bij Huub Ermers was dat het geval toen hij bij toeval bij kennissen dit schilderij tegenkwam. En die herinneringen (en nog meer) heeft hij voor u in een leuk artikeltje verwoord.

Maar we hebben nog veel meer.

Wie in Hoensbroek kent bijvoorbeeld de firma L'Ortye niet? De lange geschiedenis van de familie, die aan de wieg heeft gestaan van dit in Hoensbroek en wijde omgeving bekende bedrijf gaat heel ver terug in de geschiedenis van onze streek en heeft ook geleid tot een heus familiewapen. Lees het interessante artikel daarover maar eens.

En het kan bijna niet anders of ook deze keer hebben we weer een tweetal artikelen, die te maken hebben met ons mooie kasteel. Het ene gaat over gebeurtenissen in een recente periode in de lange geschiedenis ervan en het andere over een telg uit de familie, die aan dit kasteel haar naam heeft gegeven en er heel lang mee verbonden is geweest.

Allebei zeer de moeite waard om te lezen.

LENDI MEN | WOMEN | FASHION

Kouvenderstraat 13/15
6431 HA Hoensbroek
☎ 045- 5212430

ADMINISTRATIEKANTOOR LABOR

VLOEDSTRAAT 34
6361 XH Nuth
☎ 045-5650121

DIERBARE HERINNERINGEN

door Hub Ermers

Op de omslag van deze uitgave prijkt de mijnspoorwegovergang aan de Schuureikenweg, gezien vanaf de Schurenberg.

Piet Schoonwater heeft dit fraaie olieverfschilderij gemaakt in de zestiger jaren.

Piet was huisschilder op de staatsmijn Emma en hij woonde destijds met zijn gezin in het Huyzerveld, in de Lijsterstraat, in zijn vrije tijd was Piet een verdienstelijk kunstschilder.

Hij hield er van om de natuur en de omgeving waarin hij woonde te schilderen. Ik zag dit schilderij bij toeval in de woning van Tonny en Theo Vogels. Tonny is een dochter van Piet Schoonwater.

Het schilderij roept bij mij dierbare jeugdherinneringen op.

Als kind woonde ik namelijk zo'n dertig meter verderop, rechts achter de slagbomen aan het begin van de Markgravenstraat.

Toen de Randweg nog niet bestond was de Schuureikenweg een belangrijke toegangsweg naar Hoensbroek.

Na menig avontuurlijk fietstochtje betekende deze door Piet zo fraai geschilderde aanblik voor mij, dat ik weer eens ongeschonden thuis was aangekomen.

Als je eenmaal de lastige klim aan de westkant van de Schurenberg had volbracht, werden je inspanningen ruimschoots beloond met een heerlijk lange afdaling.

Met beide voeten los van de pedalen rolde ik dan uit tot aan onze voordeur. Tenminste... als de spoorwegovergang niet toevallig gesloten was! Dit spoor was het meest intensief gebruikte mijnspoor van Nederland.

Tussen 1910 en 1973 zijn over dit spoor maar liefst 109 miljoen ton steenkool vervoerd van de staatsmijnen Emma en Hendrik naar de overslaghaven van Stein.

Voor de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog was dit spoor van groot nationaal belang. Zo werden bijvoorbeeld de Hoogovens in IJmuiden gestookt met vetkolen uit de Emma en de Hendrik die over dit spoor naar de overslaghaven van Stein vervoerd werden.

Centraal op het schilderij staat het huis van 'opa en oma' Lenssen met het overwegwachtershuisje ervoor.

Van daaruit werden ook de slagbomen aan de Zandbergsweg bediend, het wachtershuisje staat er nu nog steeds.

Ook het grillige steile paadje tussen de bomen in het talud is mooi weergegeven. Voor de jeugd van de Kraaienbuurt was dit 'roetsjbaantje' de geliefde afkortroute op weg naar de Antoniuschool of de Heilig Hartschool aan de Juliana-Bernhardlaan.

'De Kraaienbuurt' is de doordeweekse naam voor het zondagse 'Huyzerveld'.

In de verte zien we de steenberg op de Koumen, de berg van de Oranje Nassau III in Heerlerheide. En die berg heeft hier, eind jaren zestig, wel zijn hoogste punt bereikt.

Het kasteel is nèt niet te zien. Het ligt rechts om de bocht achter het Gouverneur Baron van Hövellplein.

Dag en nacht reden er frequent kolentreinen richting Stein.

En in tegenovergestelde richting, maar minder frequent, nog veel langere treinen met lege wagons richting Emma en Hendrik. Meestal getrokken door twee of meerdere locomotieven.

Ook werden er op lange platte wagons boomstammen aangevoerd ten behoeve van het ondergrondse mijnbedrijf.

ROB PETERS – LIMBURGS BAKWINKELTJE

Wijngaardsweg 16

6412PJ Heerlen

☎ 045- 5226693

AUTOSCHADE PETER LEUNISSEN

Verlengde Klinkerstraat 22

6433 PL Hoensbroek

☎ 045-5218699

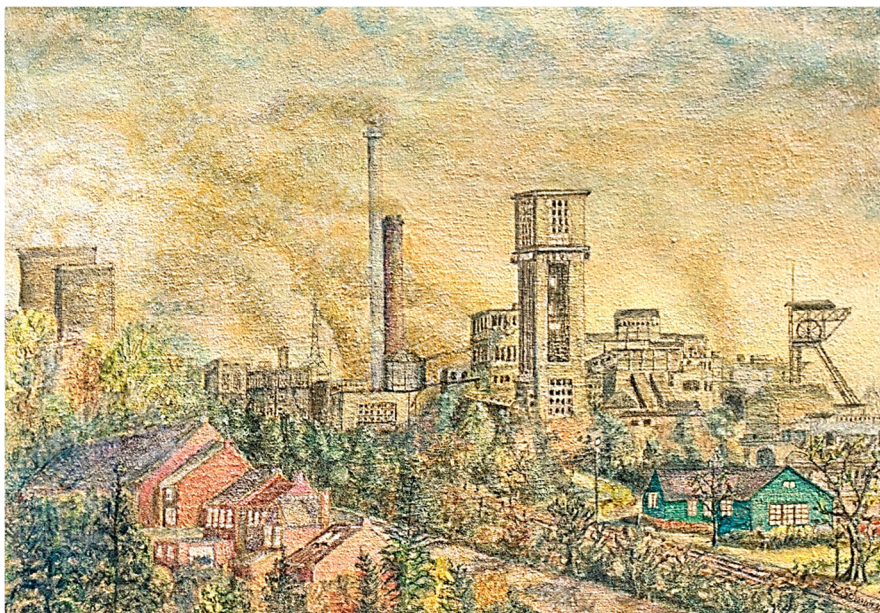
Lang voor mijn tijd, in de dertiger jaren, werd dit spoor ook gebruikt voor wat we nu woon-werkverkeer zouden noemen. De zogenoemde Joepentrein bracht mijnwerkers van Schinnen, Nuth en omstreken naar de Emma en na gedane arbeid weer naar huis.

Een enkele keer heb ik wel eens het fraaie bordeauxrode salonrijtuig van de 'Directie der Staatsmijnen' voorbij zien glijden. En het waren geen Joepen die achter die glasgordijntjes zaten.

HERINNERINGEN

Mooie herinneringen heb ik aan de festiviteiten rond het 50-jarig bestaan van de Staatsmijnen in 1952.

Over een zonovergoten mijnspoor reed toen een vriendelijk versierd personentreintje. Iedereen mocht gratis meereizen. Dat heeft, samen met alle andere evenementen, een onvergetelijke indruk op mij gemaakt.

Zicht op de Staatsmijn Emma, eveneens geschilderd door Piet Schoonwater.

TERUG NAAR HET SCHILDERIJ.

Links en rechts de rood-witte hekjes.

Als je voorovergeleund op de onderste plank van zo'n hekje stond, met gesloten ogen, mond en oren, maar met je neusgaten wijd open, dan kon je de geuren van smeerolie, vet, heet ijzer, gloeiende steenkool, afgewerkte stoom en roet van de voorbijdenderende locomotieven goed in je opnemen en ondertussen rammelden bij mijn moeder thuis de ruiten in de stopverf.

Het was ook echt wel indrukwekkend.

In 2018 werd in het kader van het project Hoensbroekse Luisterliedjes door Hans Lansink een prachtig lied gemaakt over 'de zwarte reuzen va Gebrook' die heel Nederland van energie voorzagen.

Indrukwekkend waren ook de stofwolken. Jaar in jaar uit daalde het kolengruis ononderbroken neer op groentetuintjes, in slaapkamers en op het witte wasgoed aan de drooglijnen. Ik heb altijd veel bewondering gehad voor de huismoeders van al die grote gezinnen die langs het mijnspoor woonden. Die moesten er toch steeds maar weer voor zorgen dat het wasgoed schoon en netjes gestreken in de linnenkast kon worden opgeborgen.

In 1980, zo'n tien jaar na de sluiting van de mijnen, zijn de rails en de slagbomen weggehaald. Gelukkig voor ons heeft Piet Schoonwater de situatie ter plekke nog net op tijd op doek vastgelegd!

Let op contributiewijziging in 2020, zie pag. 43

HEUNEN COIFFEUR HERENSALON

Wilhelminastraat 76

6431 XX Hoensbroek

☎ 045- 5211324

KASTEEL HOENSBROEK TIJDENS EN NA WO II

Door Anne Rose Orbons

OOGGETUIGENVERSLAG

Omdat 120 kinderen van kindertehuis 'Meerzicht' uit Velsen Noord, die onder Rijksvoogdij vielen, geëvacueerd moesten worden wegens de bouw van de Atlantikwall, zochten zij in kasteel Hoensbroek hun toevlucht.

Kindertehuis Meerzicht

Een zuster van de Congregatie Zusters van het Arme Kindje Jezus schrijft daarover in haar dagboek -het cursieve gedeelte in de onderstaande tekst- het volgende:

Er is een prachtkasteel in Hoensbroek, een ophaalbrug, een groote binnenplaats, weer een ophaalbrug, prachtzalen, twee vleugels zijn verwarmd. Rondom ligt het kasteel in het water, alles wat uit een raam valt ligt n het water. Nog iets reusachtigs, iedere zuster krijgt een

eigen kamer en iedere kamer heeft een gemakje. Een pracht ridderzaal, die kan kapel worden. Moeder krijgt een staf, want bij zoo'n slot behoort een abdis. Allen zijn vol enthousiasme. Het zou haast jammer zijn als we niet gingen.

Twee kwartiermakers vooruit, materialen per schip naar Roermond (bedden, meubels, linnengoed, de inmaak!, de wringer, méér dan 400 kisten vol). 9 december vertrek, tijdelijk verblijf in Roermond.

23 december 1942 alle kinderen per trein naar Hoensbroek.

Kerstmis in de vreemden. Er was geen plaats voor Hem in de herberg, voor ons was geen plaats meer in ons eigen huis. In de kleine slotkapel werd de H. Mis opgedragen. Wel was niet voor alle zusters plaats, maar een plekje op de grond was een hemel. Wel was het ijzig koud, maar het hart, waarin Jezus woont wordt verwarmd door het vuur zijner liefde.

En in de kerstnacht toen daarbuiten het hart der oorlogvoerenden van haat werd verscheurd, daalde de Vrededorst in ons midden om blijvend zijn woon onder ons te vestigen.

Kerstmis in de vreemden, Kerstmis in ballingschap. Terwijl daarbuiten de volken tegenover elkander stonden om het menschedom te vernietigen, klonk het Gloria in excelsis door de gewelven en daalde de God van Vrede neer om te zijn bij de mensen van goede wil. Hij, Koning Christus biedt ons zijn huis aan om het Hem te wonen onder hetzelfde dak.

1943

Gods Vaderhand had ons naar kasteel Hoensbroek geleid, maar geen onzer had gedacht, dat ons verblijf hier van zoo lange duur zou zijn. Wel ziet een kasteel er grootsch en deftig uit met zijn machtige torens, aan de gerieflijkheid ontbreekt het echter.

Een kasteel is niet gebouwd als kinderkamer. De danszaal van de graaflijke familie was prachtig voor refter en woonkamer van de zusters. Het is de mooiste kamer van het kasteel boven de Ridderzaal waar O.L. Heer Zijn woontent heeft opgeslagen. In de refter, tevens woonkamer bevindt zich de eenigste WC, sanitair is hier een ongekende

weelde. Het kasteel is niet voor kinderkuis gebouwd. Wegens zwakte van stroom en moeilijkheden van aanleg, was het eerst na 2½ maand mogelijk met behulp van een noodkabel de waschmachine in werking te stellen.

Neen, zoo primitief had men het niet verwacht. In de keuken koken op twee kleine fornuizen voor 160 – 170 personen. Elken dag in 7 partijen aardappelen koken en dan in de hooikist warm houden.. Dat mocht zoo niet blijven. Dadelijk werd er raad geschaft en na een week had de keuken twee kookketels en een scheepsfornuis.

ANNEKE DE PATER EN GERDA OTTO

Ik stel u voor aan twee kinderen uit deze bewoningstijd:

Anneke de Pater (1929) Den Haag met jonger broertje en zusje geplaatst, ouders gescheiden.

Gerda Otto (1932) Den Haag met jonger zusje geplaatst, 10^e kind onderweg en vader te werk gesteld in Duitsland.

Zij gaven ons getuigenissen van hun ervaringen in het kasteel. Vaak huiveringwekkend in onze ogen vandaag:

* elk kind kreeg bij binnenkomst een nummer, dat stond in de klompen gekalkt en in de kleren genaaid. Gerda was nummer 55.

* vaak tekort aan voeding: schillensoep, pruimensoep.

* naar school in het dorp en daarna werken in het kasteel, de was, kleding naaien (Anneke), verstelgoed, uren breien, kippen voeren, nooit spelen, nauwelijks speelgoed in kasteel.

* ferme straffen, koud water bad in de kelders, haren afknippen, opsluiting in kerker.

* eindeloos aardappels schillen, schillen mochten niet knakken, dan nog een paar kilo.

* kilometers 'zeumeren' op het land (Gerda), restjes fruit, groente en korenaren oprapen met de bolderwagen.

* zelden familiebezoek, nauwelijks contact met leeftijdgenoten behalve op school.

* biechten bij pater Franssen, een terugkerende onaangename ervaring.

* om de beurt naar de kapel, om de beurt aan tafel, in de rij naar school en voor het toilet.

* regelmatig in de koude kelders schuilen i.v.m. luchtalarm, maar dat was bij iedereen het geval uiteraard.

DISCIPLINE

Discipline, tucht en orde werden afgedwongen door de zusters.

Zó erg dat Gerda met haar jonge zusje heeft willen vluchten, maar 's nachts ging de ophaalbrug van het slotgebouw omhoog.

Ik heb Gerda geïnterviewd, een résumé treft u in de tentoonstelling in De Vondst in Heerlen aan, nog te zien tot het einde van dit jaar.

Van Anneke ontvingen wij haar naai- en patroonschriftjes, deze zijn ook te zien in de expositie in Heerlen.

1944

In augustus werd situatie lastig in het zuiden.

* congregatiezusters konden niet meer op visite komen i.v.m. beschietingen van treinen, door onklaar gemaakte seinhuisjes was er geen treinverkeer van en naar het noorden mogelijk.

* constante dreiging van inkwartiering door de Duitsers.

* het vergaren van voeding voor zoveel kinderen werd steeds lastiger.

Het kanongebulder in den omtrek hield de zenuwen voortdurend in spanning.

Het kasteel, dat van de weg af zo'n grootsche aanblik geeft en veel groter schijnt dan het in werkelijkheid is, ziet er zeer aantrekkelijk uit om een schuilplaats te bieden voor hogere militairen.

Op de boerderij trok een troep jonge SS-mannen binnen, die in Frankrijk hadden gestreden en nu vakantie mochten houden. Gelukkig moesten ze na eenige dagen weer optrekken, want hun houding was allesbehalve correct. Ze liepen ontkleed door de tuin, gingen in de grachten zwemmen en wierpen voor ontspanning handgranaten in het water, die dan ontploften, zoodat de kroos tegen de ramen opschoot en het huis daverde. In het bootje roeiden ze door de grachten

en vingen met de hand de visschen, die door de schok gedood, boven kwamen drijven.

12 Sept. kwam een hooge SS-man op het kasteel. Alles met kinderen, geen plaats. Dan maken we wel plaats, was het antwoord. Op de binnenplaats gekomen, waar intusschen alle schoolkinderen en kleuters aan het spelen waren, keek hij de boel in het rond. De ramen waren te klein en het riekte te veel naar kinderen. Gelukkig weer een keer afgewimpeld.

Wijl we steeds hoorden vertellen, dat de Duitschers op hun terugtocht alles meenamen, wat er te rooven viel en men op de Akerstraat bij de ordeloosse terugtocht van de manschappen wagens met varkens en ander vee zag wat onderweg bij de boeren was gestolen vonden we het raadzaam onze twee varkentjes maar te slachten, al waren ze ook niet vet.

DE GEALLIEERDEN KOMEN STEEDS DICHTERBIJ:

Het was de hele dag luchtalarm. Vrijdag 14 september kwam het bericht, dat Maastricht was ontruimd. Er verscheen zelfs een klein blaadje waarin alles in details werd medegedeeld. Het gedreun werd steeds dichterbij gehoord, het zeer versterkte Valkenburg werd eerst na vier dagen harde strijd genomen. Zondagmiddag kwam het bericht: Heerlen is gevallen, mogelijk komen de Amerikanen vanavond nog hier. Telkens trokken groote en kleine troepen Duitse soldaten voorbij. Tegen den avond kwamen ze nog bij de boer 2 paarden opeischen. Ook de teugels en een wagen moesten ze erbij hebben, want ze moesten levensmiddelen voor het leger halen. Zo was de boer in een week twee kalveren, twee runderen en twee paarden kwijt. Daarbij kwam nog voor omstreeks duizend gulden aan aardappelen, die de benden gestolen hadden. Het betreft boer Borghans die hier op de boerderij woonde waar wij nu staan.

HEEL HOENSBROEK WAS HUIVERIG EN ZOCHT EEN SCHUILPLAATS, O.A. OOK IN HET KASTEEL:

Na tafel kwamen Zondagavond heele gezinnen op het kasteel af om een schuilplaats voor de nacht te vragen in de kelders.

Het afweergeschut was dichterbij gezet en de Duitschers kwamen waarschuwen het huis te verlaten, wijl alles zou verwoest worden en de ene steen niet op de andere blijven. De kelder bij de waschkeuken werd voor de vluchtelingen afgestaan, in een badkuip werd een bedje gemaakt voor de baby's. Het bleek later, dat het een truc was geweest, want toen de menschen hun woning hadden verlaten, trokken de Duitschers erin en deden zich gelaarsd en gespoord een goede nachtrust aan.

WANORDE EN GEEN OVERZICHT MEER HEBBENDE OF HET VEILIG WAS:

De politie van Hoensbroek was reeds lang ondergedoken, zoodat ieder zijn eigen rechter was.

Maandagmorgen 18 Sept. konden de menschen nog niet naar hun woning terugkeeren, zoodat onze vijftig gasten tot na de middag bleven. Intusschen hoorden we dat in Hoensbroek reeds hier en daar vlaggen wapperden en in den avond vierden de Hoensbroekers hun bevrijding.

Toch was het nog niet pluis, want in de bosschen en op de steenberg hadden zich nog troepen verscholen.

DE EERSTE GEVANGEN COLLABORATEURS ARRIVEREN MAANDAG 18 SEPTEMBER 'S AVONDS:

Op den avond van 18 september werden de NSB-ers gevangen genomen en in de bijgebouwen van het kasteel ondergebracht. Het was een oorverdovend geschreeuw en getier, wijl ze niet naar beneden mochten, ze wilden in de kelders van het kasteel en konden slechts door bedreiging van te schieten en handgranaten werpen onder dwang gehouden worden.

Pas dinsdag 19 september durfde Moeder Overste de kinderen buiten te laten naar het dorp.

Moeder had beloofd dat de kinderen Dinsdags echt feest zouden vieren. Trouwens de hele gemeente vierde feest, alle winkels en kantoren waren gesloten. De vlaggen wapperden. Als bij tooverslag kwamen allen plotseling getooid met oranje tevoorschijn. Zuster Albertina had

druk werk, want ze wilde zelf alle oranje kragen opspelden om zeker te zijn, dat alles fijn in orde was. Zoo trokken de kinderen van afd. A, B, C, D en E door het dorp. Zoo trok de bevolking in optocht door het dorp, begeleid door de harmonie. Tegen half één kwamen de kinderen thuis. Nu werden onder het marcheeren op de tweede binnenplaats nationale liederen gezongen en daarna ging men aan tafel.

EEN OPMERKELIJKE NOOT IN HET DAGBOEK:

Vele mensen in het dorp waren verbaasd onze kinderen met oranje getooid te zien, want wijl in het jaar voor onze komst "de jeugdstorm" in de bijgebouwen van het kasteel was ondergebracht, meenden zij, dat wij ook NSB-ers waren.

Maar met alle vreugde kwam ook verwarring, leed, ongemak en gevaar op het terrein:

Onze nieuwe burenen in de bijgebouwen zijn intusschen vermeerderd. Velen weren na verhoord te zijn naar huis gezonden, maar telkens komen er ook nieuwe bij. Wegens de prachtige ligging, afgesloten door twee poorten, omringd door water, enz. zijn de gebouwen een centrale gevangenis geworden voor NSB-ers. Van Sittard, Kerkrade, Simpelveld, enz. zijn arrestanten naar hier gebracht. Alle standen zijn vertegenwoordigd. Een dokter loopt rond in pelsjas, ook werden in een deel der gebouwen een vijftigtal Rijksduitschers ondergebracht, die bij de mijnen iets op de kerfstok hadden. Met de 450 NSB-ers was het getal bewaakten dus in October tot ± 500 gestegen.

GROND EN GOED MAKELAARDIJ IN AGRARISCH VASTGOED

Hofdwarweg 49
6161 DE Geleen
☎ 045- 5213468

LÉON MEESSEN OPTOMETRIE

Kouvenderstraat 17
6431 HA Hoensbroek
☎ 045-5212587

De arrestanten moeten elke dag een paar uur frische lucht genieten. Daarvoor liepen ze één aan één, of twee aan twee achter elkander op de binnenplaats. De kleuters zeggen "wat lopen die meneeren mooi in de rij, gaan ze kringspelen?" Soms mogen er ook mannen, vooral die bang voor vuile handjes zijn, schoffelen. Een heer deed daar zijn glacé handschoenen voor aan. Ook de mestvaalt bij de boer werd opgeruimd en in orde gebracht. De wacht kwam ons verzoeken een NSB-ertje van 3 maanden op te nemen, maar we hebben het geweigerd.

BJÖRN HOCKS ADVOCaat & MEDIATOR

Kouvenderstraat 130
6431 HH Hoensbroek
☎ 045- 4100220

GEURTEN DEUREN

Hommerterweg 27
6431 ER Hoensbroek
☎ . 045 5212531

De kinderen verbleven veilig in het slotgebouw en genoten vooral van de intense aandacht van de Amerikaanse soldaten, zij werden de nieuwe huisvrienden van het kasteel:

Yankees zijn rooiaal met koffie, cigarettten, chocolade, alles echt, zooals we het lang niet gezien hadden, laat staan geproefd. Dankzij hunne vrijgevigheid hebben we op Moeders naamdag een kopje echte koffie gedronken. Ons kasteel trok zeer de aandacht van de milde Amerikanen, want schier dagelijks kwamen er bezoekers om het kasteel, vooral de ronde toren te bezichtigen.

Het oude, middeleeuwsche kasteel heeft groote aantrekkingskracht voor de Amerikanen, wijl men in de nieuwe wereld zulke oude gebouwen niet aantreft. De Amerikanen zijn zeer joviaal en houden dolveel van kleine kinderen. Ze hebben groote behoefte aan hartelijkheid, vooral als ze eenige dagen van het front vrij hebben om weer uit rusten en nieuwe kracht op te doen. De arme kerels moeten zooveel missen, ze hebben huis en haard, vrouw en kinderen verlaten om ons de vrijheid te brengen. Het is daarom, dat men hier en daar gezellige

avondjes geeft om die goede mannen, die al wat hun dierbaar achter hebben gelaten om Europa van het nazidom te bevrijden. Eenige uren prettige ontspanning verkwikt hen. Zonder onderscheid van rang of stand gaan de hogere militairen met de gewone jongens hartelijk om.

Alle kinderen groot en klein zingen tegenwoordig Engelsche liedjes en de Amerikanen hebben zelf een avondgebedje van vier regels samengesteld, opdat de kleintjes 's avonds voor hen zouden bidden
De US soldaten brengen levensmiddelen mee van de voedseldistributie. Toen de kinderen binnenkwamen onder het zingen van God bless America waren alle aanwezigen dadelijk in stemming. Allen waren zeer voldaan over de prestatie van de kinderen, waarbij muziek, zang en reidansen afgewisseld werden door 'kleine stukjes', die de lachspieren prikkelden.

ROLF DE JONG AUTOSCHADEBEDRIJF

De Koumen 60

6433 KD Hoensbroek

☎ 045- 5210590

De kleuters in Volendammer costuum trokken bizonder weer de aandacht van het publiek.

Het aantal gevangenen in de bijgebouwen nam nog steeds toe, NSB-ers werden verplaatst naar Vught, anderen mochten naar huis en in plaats daarvan kwamen SS-ers:

In de bijgebouwen was het aantal gevangenen tot achthonderd gestegen en daarbij kwamen nog een honderd geïnterneerde Duitsers, zoodat het ons beter toescheen, niet te veel van het St. Nicolaasfeest naar buiten te laten uitkomen.

Onze tweede binnenplaats heeft een groote verandering ondergaan. We zitten nu in zoiets als een apenkooi van een paar meter hoog palen en ijzergaas aangebracht. Ook is de binnenplaats met een dito muur doorsneden en overdekt met prikkeldraad aan de kant van het kamp. Ook is in de grachten langs de kant een cirkelgeharrewar van prikkeldraad aangebracht om het overzwemmen te beletten.

Gerda vertelde in ons interview dat ze –op weg naar school de pleinen passerend- vaker schillen door de ramen gooide, omdat ze de

gevangenen zo zielig vond, ze schreeuwden voortdurend, zeer beangstigend voor alle kinderen.

In januari 1946 werd de situatie echt onverantwoord als je het dagboek leest:

We worden steeds nauwer omsingeld. De tweede binnenplaats is ons geheel ontnomen en met prikkeldraad en hekwerk afgesloten.

Midden op de plaats staat een huisje, waaruit naar alle kanten door een mitrailleur geschoten kan worden. De geïnterneerden worden steeds van minder gehalte, zoodat zelfs de schoolkinderen niet meer door de poorten mogen gaan, maar helemaal door de tuin en de Klinkertstraat om de school te bereiken.

Het bericht dat 'Meerzicht' in Velsen is gesloopt deed veel verdriet.

Het werd tijd voor een ander onderkomen. De Congregatie kon de stijgende huurprijs niet meer verantwoorden. Moeder Provinciaal zegde het huurcontract op per 15 juni 1946. Kinderen, zusters en alle spullen werden ondergebracht in Roermond, Slagharen en Simpelveld.

De oudere meisjes gingen vaak in betrekking. Anneke vertrok naar een gezin in Maastricht en haalde in 1948 haar huishouddiploma, waarschijnlijk mede te danken aan haar vaardigheden die ze in kasteel Hoensbroek had geleerd. Gerda en haar zusje werden opgehaald door vader. Hij had een auto gestolen onderweg in Litouwen vanuit Duitse Arbeitseinsatz, was naar Den Haag gereden en na de bevrijding van Noord Nederland haalde hij zijn kinderen terug naar huis en terug naar wederom armoede!

Beide dames zijn jong getrouwd en allebei geëmigreerd naar Australië. Anneke is er gebleven en in 2016 overleden. Gerda is na een aantal jaren teruggekeerd en woont sindsdien weer in Den Haag.

PARTYCENTRUM AMICITIA

Markt 9

6431 LG Hoensbroek

 045- 5212999

HOENSBROEKS FAMILIEBEDRIJF L'ORTYE BV AFKOMSTIG UIT TREMBLEUR

door Bernard Grothues

Als men stamt uit de 15^e eeuw en als er ook nog een oud familiewapen bekend is kun je wel stellen dat je familie behoort tot een van de oudste generaties.

De familie L'Ortye uit Hoensbroek behoort tot zo'n geslacht.

De stamvader Jehan Jaspar, genaamd L'Ortye, was afkomstig uit het plaatsje Trembleur.

Trembleur moeten we zoeken in België, in de Voerstreek, ten zuiden van de vestingplaats Daelen. L'Ortye, waar komt die naam vandaan? Als aanduiding voor een gebouw of gehucht van Trembleur komt Lourtille of Lortie niet voor. Als Lortille geen herkomstnaam of beroepsaanduiding is, dan is het vermoedelijk een bijnaam van de omgeving, een plaatsaanduiding. In een Frans woordenboek wordt Lortie verklaard als maison environnee d'orties dat wil zeggen een huis omgeven door netels.

W. MENGELERS – AUTO ELEKTRA

Burg. Slanghenstraat 11
6433 AR Hoensbroek
☎ 045- 5217777

vanoost

verzekeringen-verzuim-pensioenen
Juliana Bernhardlaan 8
6432 GW Hoensbroek ☎ 045 - 522 42 41

LANDBOUWER IN HET LAND ZONDER GRENZEN

De oudste stamvader van de L'Ortye's was JEHAN JASPAR dictus L'ORTYE van beroep landbouwer en vermoedelijk rond 1490/1500 geboren. Hij huwde met Sabea (Isabella) Xhervel. Uit een oude akte van 30 juni 1569 weten we, dat Jehan Jaspas L'Ortye door de Raad van Bevoertten bij verstek veroordeeld werd tot levenslange verbanning uit de landen en heerlijkheden van Philips II, koning van Spanje en verbeurdverklaring van al zijn goederen. Hij werd ervan beschuldigd hulp te hebben verleend aan Willem van Oranje en manschappen te hebben geworven in de strijd tegen de koning. Dit belangrijk document bevindt zich in de Rekenkamer van het Algemeen Rijksarchief te Brussel. Dat bracht de latere familie ertoe om te verhuizen naar Trembleur. De regio van Trembleur, Dalhem en Blegny liggend in de driehoek

Afdruk van het oorspronkelijk zegelstempel.

Maastricht-Aken-Luik wordt wel eens "Het land zonder grenzen" genoemd. Daarbij ontmoeten drie taalgrenzen elkaar: de Nederlands-Duitse, de Frans-Duitse en de Nederlands-Franse grens. L'Ortye is een Franstalige benaming. Merkwaardig is dat de Franstalige familienamen, die men tegenwoordig in Zuid-Limburg aantreft niet getuigen van afstamming van Franse adel, maar een herkomst verraden uit het nabij Wallonië zoals ook Dumoulin, Beaujean, De la Haye, Damoiseaux, Dortu, Dubois, Ruwet, Dodemont, Sarolea,

Cerfontaine, De Warrimont, Villevoye, Henrard en de Hesselle, allemaal namen van bekende Limburgse families, die hun oorsprong vinden in het land zonder grenzen. Deze familie-emigratie naar Zuid-Limburg is in zijn algemeenheid te verklaren doordat de bevolking veelal agrarisch was. Er waren trekkende en honkvaste boeren. Een pachter met een kortlopend pachtcontract, was doorgaans zeer mobiel. De kleine boer daarentegen, gebonden aan de grond, die hij bewerkte, kon niet weg. Sommige pachters bleven slechts voor een korte periode, anderen bleven hun hele leven op een hoeve, waar hun zonen hen soms nog opvolgden. Het beroep van pachter bracht goed op. De materiële welstand kon men afmeten aan de beroepen, die pachterszonen later uitoefenden en aan de openbare functies die zowel de pachters, als later hun zonen, bekleedden. De pachter was vaak tevens schout, schepen of griffier en de zonen, van wie de studie bekostigd kon worden, stroomden door naar goed betaalde beroepen als rechtsgeleerde, notaris, pastoor of apotheker.

SCHADENET - KOENEN

Breukerweg 178
6412 ZL Heerlen

☎ 045-5215450

BURGERWAPEN L'ORTYE

Als schout of schepen maakte men uitgebreid gebruik van zegels, waardoor families zich al spoedig van een wapen gingen bedienen, het zogenaamde burgerwapen of familiewapen. Zo is het mogelijk ook gegaan met het wapen van de familie L'Ortye, zoals van oudsher bekend, ontleend werd aan een zich in het familiearchief van Mr. P. L'Ortye te Kerkrade bevindende zegelstempel, dat als volgt (onvolledig) werd omschreven: *In een veld van azuur een rechtsgewende zilveren adelaar met gespreide vlucht houdende in zijn rechterklauw een merlet, in het schildhoofd een zes-puntige ster.*

Hierbij valt op de merlet in de rechterklauw van de adelaar, een gestileerde vogel zonder snavel en zonder poten. De merlet kreeg zijn aparte vorm vanaf de 13^e eeuw. Volgens de overlevering mochten alleen ridders die aan de kruistochten hadden deelgenomen, in hun wapen merletten dragen. Zouden de voorouders van Jehan Jaspar L'Ortye hierbij zijn geweest? Aan de oproep van de paus gaven ook boerenfamilies gehoor. En waar komt die adelaar vandaan? In de tijd van Jehan Jaspar L'Ortye behoorde Trembleur tot het Heilige Roomse Rijk van de Duitse keizer Sigismund, die een dubbelkop-pige adelaar in zijn wapen opnam.

De adelaar is de koning onder de vogels, die met opengesperde bek en grote klauwen imponerend en dreigend op de vijand overkomt. Overigens heeft het Duitse keizerrijk op zijn beurt de

Merlet

adelaar weer overgenomen van de Romeinen. Een adelaar met twee koppen, waarvan er een naar links en een naar rechts kijkt als symbool van het Oost- en West-Romeinse Rijk.

Het zijn allemaal veronderstellingen om een verklaring te geven aan het wapen. In 1990 bij gelegenheid van 'Vijf eeuwen L'Ortye' werd het wapen opnieuw vorm gegeven. De omschrijving van het wapen was niet compleet en onjuist. Het schild is omzoomd met achttien drievoudige, dat later acht gouden lelies bleken te zijn. In 2019 werd het wapen verbeterd door Bernard Grothues en getekend en opnieuw vorm gegeven door heraldisch tekenaar William Coolen.

Het schild is omzoomd met achttien drievoudige, dat later acht gouden lelies bleken te zijn. In 2019 werd het wapen verbeterd door Bernard Grothues en getekend en opnieuw vorm gegeven door heraldisch tekenaar William Coolen.

De juiste beschrijving van het wapen vinden we op de wapenbrief die eind juni 2019 werd uitgereikt.

Het Nederlands Genootschap voor Heraldiek bevestigt bij deze op verzoek van Jan Mathijs L'Ortye, geboren te Heerlen op 19 februari 1946, dat het hier beschreven en afgebeelde wapen door hem in het jaar 2019 is aangenomen voor de naamdragende nakomelingen van Jan Hubert L'Ortye, geboren te Hoensbroek op 23 november 1849 en overleden te Maastricht op 18 oktober 1901. Schild: op een blauw veld een zilveren adelaar, rood gesnaveld en geklauwd, goud getongd, houdende in zijn rechterklauw een zilveren merlet, boven vergezeld van een zilveren ster; met rondom een rode zoom met acht vanuit de binnenrand komende gouden lelies. Helmteken: de zilveren

adelaar van het schild, rood gesnaveld en goud getongd. Helmkleed: rechts blauw, gevoerd van goud, links rood, gevoerd van goud. Verzoeker is zoon van Hubert Jozef L'Ortye en Maria Petronella Peters; achterkleinzoon van Jan Hubert L'Ortye, voornoemd en Maria Elisabeth Cuypers, geboren te Ubachsberg op 15 september 1850, overleden te Nuth op 27 juni 1925. Zij stammen in mannelijke lijn af van Andreas L'Ortye, gedoopt te Wijnandsrade op 30 juli 1695, overleden te Wijnandsrade op 16 juli 1775 en Maria Vaessen.

Op zaterdag 22 juni 2019 was het NGH (Nederlands Genootschap voor Heraldiek) te gast in het museum Het Ursulinenconvent te Eijsden. Na een vergadering en een rondleiding door het museum werden in een prachtige zaal een aantal nieuwe wapenbrieven uitgereikt, waaronder die van de familie L'Ortye.

V.l.n.r. William Coolen, heraldisch tekenaar, Bernard Grothues, Jean L'Ortye, Vivien L'Ortye en John A. Halie, voorzitter van het NGH.

DE L'ORTYES SETTELEN ZICH IN WIJNANDSRADE EN HOENSBROEK

Wat is de reden geweest van het vertrek uit Trembleur. Was het de opkomst van de mijn aldaar, waardoor het bedrijf te klein werd? Was het een besmettelijke ziekte (pest) die omstreeks 1688 op diverse hofsteden was uitgebroken, waardoor diverse hoeves kwamen leeg te staan? De pachters waren om financiële redenen gedwongen deze hoeves te verlaten. Vast staat, dat in 1690 Jean L'Ortye uit de VIe generatie van de tak Laar, met zijn

echtgenote Margaretha de Hesselle, zich op de Kasteelhoeve de Borchhoff in Wijnandsrade vestigen, waarvan Philip Heinrich Freiherr von Bongart, Heer van Wijnandsrade eigenaar was. In de tak Laar komen we verschillende L'Ortye's niet alleen tegen als pachter en landbouwer, maar ook als burgemeester. Johannes Petrus Hubert L'Ortye, geboren 20 oktober 1818 te Wijnandsrade was landbouwer op de hoeve Laar en tevens van 1856 -1878 burgemeester van Wijnandsrade en van 1850 tot na

1870 kerkmeester van de parochie St. Jan Evangelist in Hoensbroek. In 1843 trouwde hij in Hoensbroek met Maria Helena Klinkenberg, waarna tot op heden de meeste kinderen en hun nakomelingen uit zijn generatie in Hoensbroek zijn blijven wonen. Zij zouden twee dochters en drie zonen krijgen. De jongste zoon Jan Hubert trouwt in 1876 met Maria Cuypers en zij zouden acht kinderen krijgen. Hun oudste zoon Jan Mathijs trouwt in 1910 met Anna Sybilla Zinken.

HOLDING L'ORTYE B.V.

De jongste zoon van Jan Mathijs en Anna Sybilla Hubert, Jozef L'Ortye werd geboren in Hoensbroek op 20 februari 1920. Hij stond aan de wieg van een van de grootste bedrijven in Hoensbroek. Hij trouwde in 1944 met Maria Petronella Peters, eveneens afkomstig uit Hoensbroek. In 1948 startte hij in Hoensbroek, met paard en kar als vervoermiddel, een kolenhandel. Dit bedrijf groeide uit tot een allround brandstofhandel met in 1962 al twaalf vrachtauto's. De sterke seizoensgebondenheid van deze handel liet in de zomertijd het transportpotentieel onbenut en daarom werd emplooi gezocht in een bedrijfstak die juist in de van nature wat warmere tijd uitgeoefend werd. Men kocht in 1962 de grindgroeve 'Roode Put' te Simpelveld. Na afdekken van het lösspakket leverde de groeve zand en grind uit de vroegpleistocene afzettingen van Simpelveld. Door de sluiting van de mijnen, een proces dat in 1967 begon, werd voor de brandstoftak van het bedrijf een nieuw arbeidsterrein gezocht. Een containerbedrijf en benzineservicestations werden aan de firma toegevoegd. Bovendien kocht men in Bocholtz een grindgroeve. Vanuit deze groeve werd het geologisch identieke materiaal als uit de groeve 'Roode Put' geleverd vooral voor de aanleg van het 'Klaverblad Bocholtz'.

VAN OERS ASSURANTIËN

Kouvenderstraat 238

6431HK Hoensbroek

☎ 045- 5212856

Doordat de beide groeven in 1972 uitgeput raakten, begon men in Meers-Elsloo een nieuwe groeve, die nu nog steeds in exploitatie is. Deze groeve, gelegen in de uiterwaarden van de Maas, levert door ontginning boven- en onder de waterspiegel zand en grind uit de holocene Betuwe formatie. Het grind wordt verwerkt in eigen wasserij, zeverij en brekerij.

Buiten het grind- en containerbedrijf sloeg de firma L'Ortye steeds verder de vleugels uit. Tussen 1963 en 1981 werd Jozef ondersteund door de intrede van zijn drie zonen Jan, Math en Jos. Zij hebben het bedrijf in 1981 overgenomen en als tweede generatie verder door ontwikkeld. In de jaren 80 bestond het bedrijf uit een transportbedrijf, een handelsonderneming (handel en vervoer van vloeibare brandstof-

fen en sierbestrating en tuinproducten) en een zand en grindgroeve. In 1987 is een groeve te Hommert- gemeente Nuth - aangekocht met zand en grind uit de pleistocene afzettingen van Valkenburg en laatmiocene zanden uit de Formatie van Breda. L'Ortye zoekt op haar locaties vooral emplooi in de Euregio. In die strategie past, als dynamisch middelpunt van deze streek, de aankoop van de gemeente-

haven van Stein toen die in 1987 geprivatiseerd werd, deze locatie wordt omgedoopt tot Haven Stein BV.

Holding L'Ortye is een groot familiebedrijf in Hoensbroek dat nu geleid wordt door de kinderen van Jan, dochter Vivien L'Ortye en haar broer Jean L'Ortye.

Toen zij als derde generatie in 2005 aan boord kwamen is Jos zelfstandig door gegaan met L'Ortye Tuin-Deco-Bouw en wordt momenteel ondersteund door zijn zonen Tim en Nick.

Holding L'Ortye is actief in een vijftal divisies:

- Transport; vervoer van bulkstoffen, zoals zand, grind, korrelmix, kolen, slib;
- Milieu; afvalinzameling door containertransport;
- Haven; op- en overslag van bulkstoffen in loodsen, laden en lossen van schepen;
- Zand & grind; uitvoering van locatie Meers van het Grensmaasproject en het veredelen en verkopen van zand en grind;
- Grondbank; innemen, opbulken, keuren en bergen van grondstromen.

Op de locaties in Hoensbroek, Maastricht, Stein en Meers werken ongeveer 120 medewerkers.

Dagelijks zijn 55 vrachtwagens onderweg in de regio.

Bronnen:

*J. L'Ortye en H. Hanssen: 1490-1990. Vijf eeuwen L'Ortye (1991);

*J. L'Ortye en H. Hanssen: Supplement op familieboek vijf eeuwen L'Ortye (1997);

*J.H.M. Nillesen: Grondboor en Hamer. Jrg 43, nr. 5/6 p.253-254 (november 1989)

VERBOEKET - HYPOTHEKEN & VERZEKERINGEN

Nieuwstraat 6A

6431 KT Hoensbroek

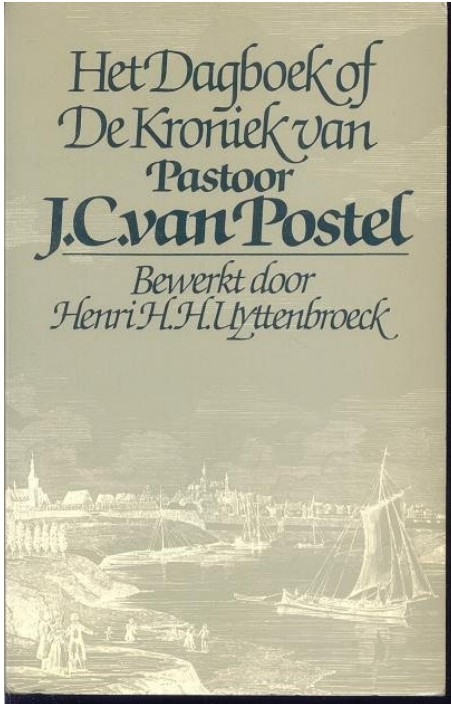
☎ 045- 5281760

BISSCHOP FILIPS DAMIAAN VAN HOENSBROECK HERBEGRAVEN IN DE SINT-MARTINUSBASILIEK IN VENLO

Door Bernard Grothues

In de studiezaal van het Gemeentearchief in Venlo is het originele dagboek over de jaren 1781-1782 van pastoor van Postel in te zien. Op het titelblad schreef de pastoor in zijn regelmatige en goed leesbare handschrift 'Het nieuws binnen en omtrent de stad Venlo voorgevallen, beginnende van het jaer 1781'. Het is een archiefstuk met een ongekennde, historische waarde voor de stad. Op de zeventiende van de maand april 1793 meldt Van Postel dat de Roermondse bisschop Phillippus Damianus van Hoensbroeck is overleden. Twee dagen later noteert hij met zijn ganzenveer: 'Den 19 Is hij Smorgens om half vijf op versoek van de familie, in den choor der Parochiale kerk van Venlo, door den Pastoor met zijne twee Cappelaens en Coster stil begraven. Een begrafenis in Venlo van een Roermondse bisschop en dit in alle vroegte en stilte, waarbij alleen de pastoor, twee kapelaans en de koster aanwezig waren'.

In Roermond golden in 1793 andere begrafenisregels dan in Venlo. Het bijzetten van een overledene in een graf in een kerk was er verboden. Dat streek de adellijke familie Van Hoensbroeck vanzelfsprekend tegen de haren in. Ze wilden hun doorluchtige bisschopszoon niet buiten de kerk, maar met alle egards in de kerk begraven. De Venlose Sint-Martinuskerk bood deze mogelijkheid. Op een prominente plek in dit bedehuis, nog wel. Op het priesterkoor. Op de sterfdag van de bisschop waren de rechten van een graf op het priesterkoor gekocht van de familie Craenen-Caets. Er was dus ruimte voor de overle-

den bisschop. Vervolgens verwacht je een plechtig requiem met alles erop en eraan. Het tegengestelde was evenwel het geval. De geestelijken en de koster van de Sint-Martinuskerk waren bij wijze van spreken midden in de nacht opgestaan. Het graf van de bisschop lag overigens bijna naast dat van zijn vijftienjarige nichtje Josephine van Hoensbroeck. Ze was op 15 januari 1789 van haar ouderlijk huis aan de Lomstraat in een rouwstoet met acht koetsen en vijftien flambouwen naar de Sint-Martinuskerk overgebracht. Eeuwige rust heeft de bisschop niet gekregen. Integendeel, zijn graf is tot drie maal toe geopend. Het laatst gebeurde dit op 5 november 2018. Eerder was dit het geval in 1834 en in 1945. Bij werkzaamheden aan de kerk in 1834 werd het bisschoppelijke graf onderzocht. Wat bleek? De stoffelijke resten, de liturgische kleding en de houten bisschopsstaf verkeerden nog in een opzienbarende goede conditie. Het graf werd verdiept en de kist en grafplaat teruggeplaatst.

Over de laatste rustplaats van de bisschop werd vervolgens een nieuwe kerkvloer gelegd. In september 1945 lag de Sint-Martinuskerk in puin en werd het graf wederom geopend. Van de grafsteen bleek in 1834 de zilveren plaquette met naam, levensdata en titels afgeschreefd te zijn. De bisschop kreeg een nieuwe kist en de grafkelder werd hersteld. De grafsteen kwam op de tombe met de bedoeling die zichtbaar in de vloer op te nemen. Helaas. Op een nacht raakte een sluitsteen van de gewelven los en spleet de grafsteen in

drieën. Men besloot toen toch maar de vloer over het graf te leggen. De huidige deken Jos Spee is begaan met de geschiedenis van wat inmiddels de Sint-Martinusbasiliek is. Hij vatte het plan op om de plek waar de bisschop begraven ligt weer zichtbaar te maken en daarmee de geestelijke uit de anonimiteit te halen. Het graf zegt veel over de historie van de stad en de kerk.

Het stoffelijk overschot van bisschop Philips Damiaan van Hoensbroeck is op zaterdag 17 augustus 2019 herbegraven in de Sint-Martinusbasiliek in Venlo. Dit gebeurde 226 jaar na zijn dood tijdens een plechtige requiem-mis onder leiding van bisschop Harrie Smeets van Roermond. Ook oud-bisschop Frans Wiertz, voorheen o.a. pastoor van Hoensbroeck was hierbij aanwezig. Hun verre voorganger was bisschop van Roermond van 1775 tot 1793.

Bisschop Philips Damiaan markgraaf en markies van en tot Hoensbroeck was telg uit een van de oudste en aanzienlijkste families. Hij was een man van twee werelden; enerzijds was hij een begaafd musicus en gerespecteerd edelman in het Europa van zijn tijd, anderzijds gold hij als een pastoraal bewogen priester die leefde vanuit de doelstelling van het Concilie

van Trente. Geboren op 24 februari 1724 in het familiehuis in de Roermondse Swalmerstraat als telg in een gezin van 25 kinderen, werd hij in 1740 tot priester gewijd en in 1775 tot bisschop van Roermond benoemd en gewijd. Hier overleed hij heel onverwachts op 70-jarige leeftijd op 17 april 1793.

Het Oostenrijkse bestuur van na de Franse Revolutie is er debet aan dat de bisschop niet in Roermond kon worden begraven; bijzeten van een stoffelijk overshot in de kerk was daar verboden. In het 'Staatse Venlo' be-

stond die mogelijkheid nog wel en zo gebeurde het dat het stoffelijk overshot van bisschop Van Hoensbroeck werd overgebracht naar Venlo en daar werd begraven in de Sint Martinuskerk. Deze begraving vond 's nachts plaats.

Het eerste bisdom Roermond zou nog twee bisschoppen kennen voordat het werd opgeheven. De voorlaatste bisschop, Philippus van Hoensbroeck, was de eerste 'echte' Roermondse bisschop. De overplaatsing van bisschop Kerens naar het bisdom Neustadt bracht ook ditmaal geen lange periode sede vacante met zich mee. Daarom hoefde vicaris-capitularis Costerius slechts drie maanden in functie te blijven. De oorzaak voor deze gang van zaken is gelegen in het feit dat het een poos duurde voor aleeer Kerens definitieve benoeming zijn beslag had gekregen. In die tussentijd kon de regering rustig naar een opvolger voor hem zoeken. Haar keus viel op Philips Damiaan, proost van Emmerich en kanunnik van de kathedraal te Speyer. Reeds op 27 april 1774 deelde deze het Roermondse domkapittel in een schrijven mede dat 'het hare keizerlijke hoogheid heeft behaagd,

mij tot bisschop van Roermond te benoemen.’ Omdat Kerens op die datum de pauselijke bevestiging van zijn benoeming nog altijd niet ontvangen had, kon Van Hoensbroeck ook nog geen bezit nemen van zijn bisschopszetel. Anderhalf jaar later pas kon hij zijn intrede doen te Roermond waar hem toen evenwel een enthousiast onthaal wachtte. Het feit dat hij de eerste ‘echte’ Roermondse bisschop was, zal daartoe zeker hebben bijgedragen. Philippus Damianus Ludovicus Ignatius Victorinus, markgraaf van en tot Hoensbroeck, graaf van het heilige roomse Rijk, werd namelijk op 24 februari 1724 te Roermond geboren, als telg van een van de oudste en aanzienlijkste families van de Nederlanden. Zijn vader, wiens titels en functies een behoorlijk deel van deze pagina zouden beslaan indien opgesomd, was gehuwd met de Oostenrijkse gravin Anna Catharina van Schönborn. Uit dit huwelijk kwamen 25 kinderen voort, van wie er tien de geestelijke stand aanvaardden. Zo ook Philip Damiaan die door zijn ouders bestemd was om in dienst van de Kerk te treden. Zodoende ontving hij van bisschop Sanguessa op zevenjarige leeftijd het H. Vormsel en tegelijk de tonsuur, opdat hij als clericus in bezit zou kunnen treden van kerkelijke beneficiën.

Toen hij in 1740 de vier lagere wijdingen ontving was hij dan ook in het bezit van een kanunnikplaats in het domstift van Spiers. Zijn omvangrijke studies begint hij in Roermond, waarna hij naar Aschaffenburg toog. Filosofie en theologie studeerde hij te Rome, maar ook bekwaamde hij zich in de rechtswetenschap en wel te Leiden. Uiteindelijk vestigde hij zich in Speyer om daar persoonlijk zijn ambt uit te voeren. De kroniekschrijver verhaalt uit deze periode onder meer: ‘Hier wist hij door zijn aangeboren rechtsheden, zijn innemend karakter, zijn groote belangeloosheid en onpartijdigheid, maar vooral door zijne liefde voor den arme, aller harten tot zich te trekken.’

De bevolking betreurde dan ook diep zijn vertrek naar Roermond, na zijn bisschopswijding te Spiers door de vorstbisschop. Dit in tegenstelling tot de Roermondse bevolking, die oprecht verheugd was een van haar eigen zonen als kerkvoogd te mogen begroeten. Niet lang na zijn installatie begaf de bisschop zich op weg voor de gebruikelijke visitatiereizen; reizen die

hij in de bijna twintigjarige bestuursperiode van het bisdom nog veelvuldig zou ondernemen. In deze periode bezocht hij vele kerkelijke instellingen in

het diocees waarbij hij tevens het H. Vormsel toediende. Zo ook bijvoorbeeld in Middelaar: daar vormde hij 17.000 gelovigen uit de Hollandse missiën. Daarvoor had hij dan ook wel enige dagen nodig. Tijdens deze reizen en door andere contacten die hij met de bevolking had gelegd, maakte van Hoensbroeck zich ook hier zeer geliefd bij de bevolking. De kroniekschrijver: 'De geestelijkheid en het volk eerden hem dan ook als een vader en weldoener; hij streefde ernaar om alles voor allen te zijn. Hij beoefende de weldadigheid op zoo ruime schaal dat hij, te recht, den naam van weldoener der armen en noodlijdenden verwierf.'

In tegenstelling tot de eerste jaren van zijn bestuur van het Roermondse bisdom die gelukkig en zegenrijk te noemen waren, wachtten hem in de laatste jaren veel zorgen en leed. Na de dood van de geliefde keizerin Maria Theresia verslechterde de verhouding tussen Kerk en Staat onder haar opvolger Joseph II zienderogen. De nieuwe keizer die klaarblijkelijk onder invloed stond van de verlichting vaardigde verschillende besluiten uit die tegen de leefwijze van de Kerk indruisten en zodoende 'de katholieken dusdanig griefden dat zij het lot benijdden van hunne geloofsgenoten, die onder een protestantsche scepter leefden.' De dwaze verordeningen van

de keizerlijke regering brachten grote ontevredenheid teweeg onder de bevolking. Tenslotte sloeg de wrevel om in een regelrechte opstand. Een patriottisch leger onder Van der Mersch behaalde de ene zegen na de andere; de ene na de andere stad werd veroverd op de Oostenrijkers, zodat België zich op 11 januari 1790 tot onafhankelijke staat uitriep. Lang zou de jonge republiek echter niet bestaan.

Na het overlijden van Joseph II onderwierpen de Belgen zich aan diens opvolger Leopold II, dit mede uit angst voor de landhongerige zuiderburen, die na de Franse Revolutie een grote veroveringsdrift ten toon spreidden.

In 1792 waren de Fransen voor de poorten van de Limburgse steden gearriveerd. Bisschop van Hoensbroeck vluchtte nu naar Kloosterzand waar hij de bescherming van de Pruisische regering genoot. Nauwelijks waren de Fransen in het daaropvolgende jaar verdreven of de bisschop keerde terug naar de bisschopsstad. Niet lang daarna echter overleed de bisschop geheel onverwacht op 17 april 1793, 70 jaren oud. Daar het gewestelijke bestuur verboden had de stoffelijke resten van de overledenen in een kerk bij te zetten, liet de Hoensbroekse familie deze overbrengen naar het onder Staatsbestuur staande Venlo. In de plaatselijke parochiekerk werd de bisschop in alle stilte in het koor begraven.

Bronnen:

*Henri H.H. Uyttenbroeck: *Het Dagboek of De Kroniek door Pastoor J.C. van Postel (Bijdragen tot de Geschiedenis van Venlo III, De Lijster, Maasbree, 1982)*

*Sef Derks: *Het graf van de bisschop (De Limburger, 19 juni 2019)*

*Fotoreportage Bisschop van Hoensbroeck (WEBMAGAZINE CLAVIS Bisdom Roermond, augustus 2019)

*Zie ook: Bernard Grothues: *Filips Damiaan Lodewijk Graaf von und zu Hoensbroech, musicus en bisschop van Roermond. BUITENBEENTJES IN DE FAMILIE VON UND ZU HOENSBROECH (1) (Oos Gebrook. Jrg. 10, nr. 2, juli 20 17)*

HOWA BINNENHUISDECORATIE

Nieuwstraat 12-14
6431 KT Hoensbroek
☎ 045- 5212900

NIEUWE CONTRIBUTIEREGELING 2020

In de jaarvergadering, die dit jaar op 27 maart plaatsvond, stond een voorstel voor een verhoging van de contributie op de agenda. Dat voorstel beoogde in de komende 5 jaar de contributie ieder jaar met één euro te verhogen.

Bij de bespreking van dit voorstel werd vanuit de vergadering vastgesteld, dat dit niet echt soelaas zou bieden voor de stijgende kosten van de vereniging. Een lid bracht daarom een nieuw voorstel in, dat neerkwam op een eenmalige verhoging van de contributie met € 2,50 met ingang van het nieuwe verenigingsjaar. Daarna zou dan jaarlijks opnieuw bezien moeten worden of een verdere verhoging noodzakelijk zou zijn. Ook werd voorgesteld om de hoogte van de contributie voor gezinsleden aan te passen.

Na de discussie hierover besloot de ledenvergadering unaniem tot de volgende contributieregeling:

Met ingang van 1 januari 2020 bedraagt de contributie voor een gewoon lid € 17,50 per jaar. Voor ieder volgend lid uit hetzelfde gezin geldt een contributie van € 7,50. Dat betekent dus dat de gezinscontributie voor 2 personen € 25,00 bedraagt. De leden, die samen met hun partner naar activiteiten komen, zijn dan uiteindelijk voordeliger uit.

IBAN: NL43INGB0003280562 t.n.v. Heemkundevereniging Hoensbroek

CONSTRUCTIEBEDRIJF WIEL PETERS

Economiestraat 47 A
6433KC Hoensbroek
☎ 045- 521 10 57

HARREMAN VERHUIZINGEN

De Koumen 28
6433 KD Hoensbroek
☎ 045-5233333 - www.harreman.nl

BEGUNSTIGERS OOS GEBROOK

HOLTUS VERZEKERINGEN & FINANCIERINGEN	HOENSBROEK
M. L'ORTYE	AMSTENRADE
PUNCTUA & PARTNERS - ACCOUNTANTS	HOENSBROEK
THE READ SHOP VROMEN	HOENSBROEK
C. VAN TILBURG	HOENSBROEK
VAN MELICK - HEERLIJK UIT HOENSBROEK	HOENSBROEK

moonen | BOUW BV
BOUWKUNDIGADVIES

PETER WIND - PAPIER/KANTOORVAKHANDEL

Akerstraat Noord 88
6431 HW Hoensbroek

☎ 045 - 523 07 48